

SEXUALUNDERVISNING UTAN MÅL

RFSU:s undersökning av
kvalitetsarbetet i svenska skolor

Att skapa förutsättningar för att förändra och förbättra människors liv har varit RFSU:s målsättning ända sedan starten 1933. RFSU är en politiskt och religiöst obunden ideell organisation med syfte att sprida en kunskapsbaserad och öppen syn på samlevnads- och sexualfrågor. Genom sexualupplysning, utbildning och opinionsbildning vill RFSU slå hål på fördomar, öka kunskapen och den sexuella hälsan, i Sverige såväl som internationellt. RFSU har ett frihetsperspektiv och rättighetsperspektiv på sexualiteten som utgår från allas frihet att vara, frihet att välja och frihet att njuta. När du köper en produkt, är medlem, samarbetar eller stödjer RFSU:s arbete bidrar du till fortsatt förändring av människors liv.

RFSU är en medlemsorganisation. Vill du bli medlem?

Anmäl dig på www.rfsu.se/medlem.

Du kan läsa mer om RFSU:s verksamhet på www.rfsu.se.

RFSU:S REKTORSENKÄT

OM SEXUALUNDERVISNINGEN 2021

Hösten 2021 blir sexualundervisning en obligatorisk del av lärarutbildningen, något som RFSU har kämpat för i många år. Att nya lärare får kunskaper för att ge sina elever en bra sexualundervisning är ett efterlängtat och välkommet beslut. Det är en viktig förändring som kommer att ge fler elever den sexualundervisning de har rätt till, och leda till att undervisningen får en jämnare kvalitet över landet. Samtidigt har många av de lärare som jobbar i svensk skola idag aldrig fått någon utbildning i hur de ska undervisa i sexualitet och relationer.

2018 granskade Skolinspektionen sex- och samlevnadsundervisningen i den svenska skolan. Den bekräftade mycket av det vi redan visste, till exempel att undervisningen varierar kraftigt mellan olika skolor.

För att följa upp Skolinspektionens rapport och kunna verka för förändring beslutade RFSU att göra en mindre enkät för att få en lägesbild av skolans sexualundervisning. Enkäten gjordes under hösten och våren 2020/2021 och den visar att:

- Knappt hälften av skolorna har satt upp mål för undervisningen.
- Drygt hälften av skolorna dokumenterar undervisningen.
- Mindre än hälften av skolorna utvärderar de mål de satt upp.
- Knappt en tredjedel av skolorna har erbjudit lärarna fortbildning det senaste året
- Knappt en tredjedel av skolorna planerar att erbjuda fortbildning det kommande året.
- Något mer än en tredjedel har följt upp vilken kompetens lärarna har.
Men endast 9 procent av skolorna har inventerat alla lärares kompetens.

Frågorna i RFSU:s enkät och Skolinspektionens rapport är ställda på lite olika vis och fördelningen av vilka skolor som svarat är annorlunda. En direkt jämförelse är inte möjlig att göra. I RFSU:s enkät är det nästan bara grundskolor som svarat medan fördelningen mellan grundskolor och gymnasieskolor i Skolinspektionens rapport är jämnare. Skolinspektionens rapport omfattar också fler skolor (300 mot 255 i RFSU:s), har högre svarsfrekvens och ett mer slumpartat urval. Sannolikt ger Skolinspektionens enkät därför en mer rättvisande bild och man får vara försiktig med att dra långtgående slutsatser utifrån RFSU-enkätens resultat.

Ändå ger den en indikation på hur situationen ser ut ute på landets skolor.

RFSU:s enkät visar på ett något mer aktivt arbete med sexulaundervisningen än Skolinspektionens granskning. I bästa fall skulle det innebära att det har skett en förbättring sedan Skolinspektionens gjorde sin granskning. Men mot bakgrund av det stora bortfallet och att vår undersökning inte är representativ, är en rimlig tolkning att det är skolor som är engagerade i frågan om sexualundervisning i högre grad än andra, som valt att svara på enkäten. Man kan därför anta att arbetet ute på landets skolor är något mindre aktivt än vad RFSU:s enkät visar.

Varför valde vi de frågor vi gjorde?

För att få en så hög svarsfrekvens som möjligt valde vi att begränsa antalet frågor och avgränsa oss till två områden: Dokumentation av undervisningen och kompetens och fortbildning. Anledningen till att vi valde dessa två områden är för att de är ytterst viktiga för att säkra kvaliteten på undervisningen. Ofta handlar debatten om skolans sexualundervisning om dess innehåll. Men det är minst lika viktigt att diskutera lärarnas kompetens och att lärarna får stöd i form av kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling. I Skolinspektionens granskning från 2018 tar lärarna själva upp vikten av fortbildning och handledning.

Dokumentation i form av mål och uppföljning är en annan viktig del i att säkerställa kvaliteten på undervisningen. De behövs för att undervisningen ska vara likvärdig, utvecklas och hålla god kvalitet över tid. Att undervisningen är likvärdig innebär att alla elever på en skola får en lika bra undervisning med ungefär samma innehåll, oavsett vilken/vilka lärare de har.

I vår enkät valde vi att använda begreppet "sex- och samlevnadsundervisningen", trots att RFSU föredrar "undervisning i sexualitet och relationer" eller "sexualundervisning", dels för att det var det som Skolinspektionen använde i sin enkät, dels för att det fortfarande är det mest använda begreppet på skolorna. I denna rapport använder vi alla tre begreppen.

Enkäten bestod av sex frågor, tre om dokumentation och tre om kompetens och fortbildning.

Så här gjorde vi

Under hösten/våren 2020-2021 skickade RFSU ut en enkät till cirka 3 000 av landets skolor där vi ställde frågor kring den sexualundervisning som bedrivs på skolorna. Enkäten riktade sig till rektorer eller andra med övergripande ansvar för sexualundervisningen på respektive skola. 255 av dem svarade. Bortfallet är med andra ord stort.

En annan svaghet i undersökningen är att vi inte frågat vilken yrkesroll den som svarade på enkäten hade. Även om enkäten ställdes till rektorer kan vi alltså inte vara säkra på att det verkligen är skolans rektor som svarat på enkäten.

Sammanfattning av resultaten

Vi kan konstatera att många skolor saknar ett systematiskt arbete med sexualundervisningen.

Bara hälften av skolorna, 48 procent, har satt upp mål för sin sexualundervisning. 46 procent svarar att målen utvärderas. Drygt hälften, 53 procent, svarar att de har dokumenterat undervisningen.

Att sätta upp mål för sin undervisning tycks främja arbetet som helhet. Vi ser en skillnad mellan de skolor som satt upp mål och de som inte gjort det. De skolor som har satt upp mål har svarat ja på i genomsnitt 3,9 frågor av sex i enkäten, medan de som inte har satt upp mål svarat ja på i snitt 1,1 fråga.

Knappt en tredjedel av skolorna som svarade på enkäten, 31 procent, har erbjudit sina lärare kompetensutveckling i att undervisa i sex och samlevnad.

De låga siffrorna återkommer när man frågar om skolan har följt upp lärarnas kompetens att undervisa i sex och samlevnad. Bara 37 procent svarar att kompetensen hos alla eller enskilda lärare följts upp. Det innebär att många rektorer inte vet vilken kompetens deras lärare har när det kommer till att ge sexualundervisning.

Även för planerad kompetensutveckling är siffrorna låga. Bara 29 procent av skolorna svarar att de planerar kompetensutveckling för alla eller enskilda lärare inom det närmsta året.

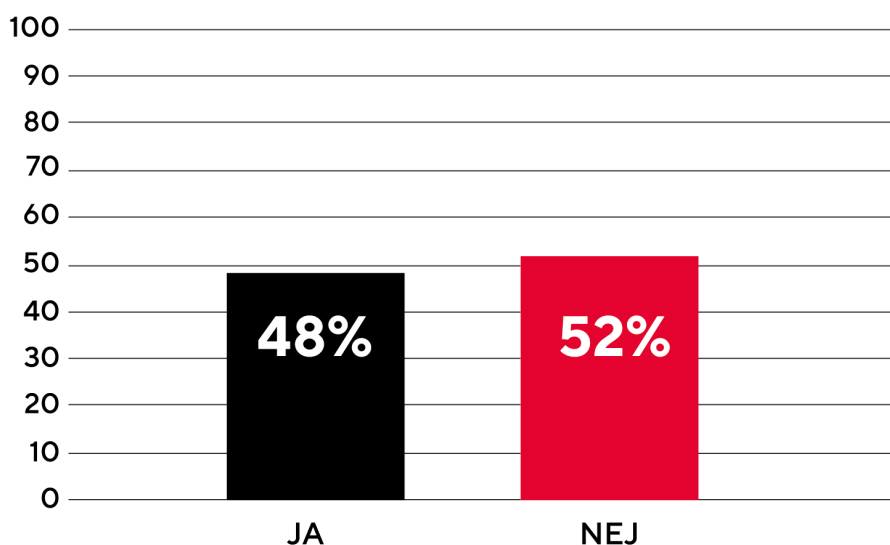
1. HAR NI PÅ SKOLAN SATT UPP MÅL FÖR ERT ARBETE MED SEX- OCH SAMLEVNADSUNDERVISNINGEN?

Ungefär hälften av skolorna som deltog i RFSU:s enkät, 48 procent, har satt upp mål för sitt arbete med sex- och samlevnadsundervisningen. I Skolinspektionens enkät var siffrorna betydligt lägre, bara cirka en fjärdedel. Det tyder på att det främst är de mer engagerade skolorna som svarat på RFSU:s enkät.

Ju äldre elever som finns på skolan, desto vanligare är det att skolan har satt upp mål för undervisningen.

Ingen av de fem svarande särskolorna uppger att de har satt upp mål för sex- och samlevnadsundervisningen.

Har ni på skolan satt upp mål för ert arbete med sex- och samlevnadsundervisningen?

Antal svarande: 254

Att sätta upp mål är viktigt för att tydliggöra vad man vill uppnå med undervisningen och för att kunna säkerställa att alla elever får ungefär samma kunskaper. Det är också en förutsättning för att kunna följa upp och utvärdera undervisningen. Genom att sätta upp mål skapas också en tydlighet för såväl lärare som elever. För lärarna blir det tydligt vad de ska ta upp i de olika ämnena, och för eleverna blir det tydligt vilka kunskaper de kommer att få och vilka kunskapskrav som ställs. Eleverna kan på så sätt -

genom såväl elevråd och elevkårer som i klassen - också lättare påverka undervisningen i en annan riktning, om de inte anser att den motsvarar de frågor och behov de har.

Utan gemensamt formulerade mål blir det upp till varje enskild lärare vilken undervisning eleverna får. Då riskerar undervisningen att skifta mellan olika skolor, klasser och elever och likvärdigheten blir lidande.

Att sätta upp mål för sin undervisning tycks främja arbetet som helhet. De skolor som har satt upp mål har svarat ja på i genomsnitt 3,9 frågor av sex i enkäten, medan de som inte har satt upp mål svarat ja på i snitt 1,1 fråga.

I Skolinspektionens enkät svarade 25 procent att de hade satt upp mål för undervisningen.

2. DOKUMENTERAS SKOLANS ARBETE MED SEX- OCH SAMLEVNADSUNDERVISNING?

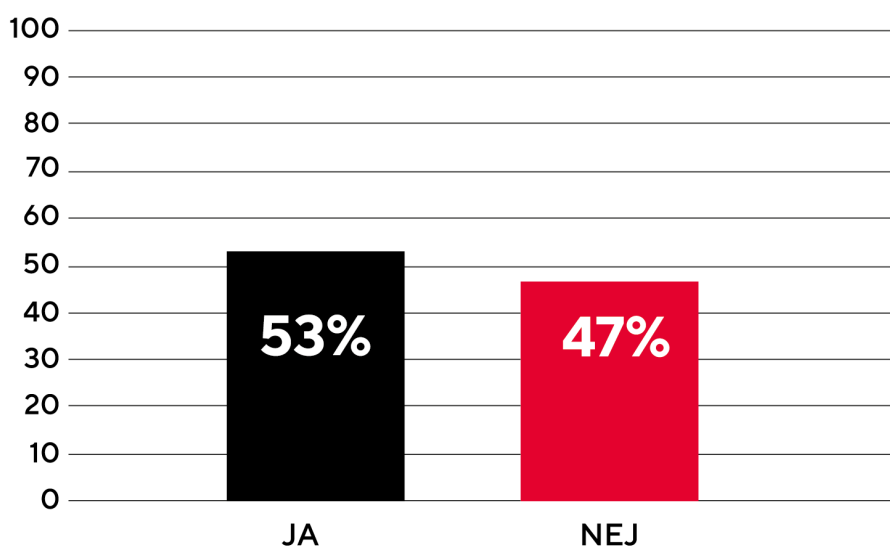
Ungefär hälften av skolorna i RFSU:s enkät, 53 procent, dokumenterar arbetet med sexualundervisningen. Ett resultat som ligger i linje med Skolinspektionens granskning från 2018.

Även när det kommer till dokumentation syns samma tendens som för fråga ett. Ju äldre elever som finns på skolan, desto oftare dokumenteras skolans sex- och samlevnadsundervisning.

Två av fem särskolor svarar att de dokumenterar arbetet med sex- och samlevnadsundervisningen.

Att dokumentera arbetet är en förutsättning för att få kontinuitet över tid och för att kunna följa upp att alla elever har fått den undervisning de har rätt till. Det är också en förutsättning för att kunna utveckla och förbättra undervisningen. Dokumentation gör det möjligt att få syn på vilka delar av undervisningen som fungerar bra och vilka som fungerar mindre bra.

Dokumenteras skolans arbete med sex- och samlevnadsundervisningen?

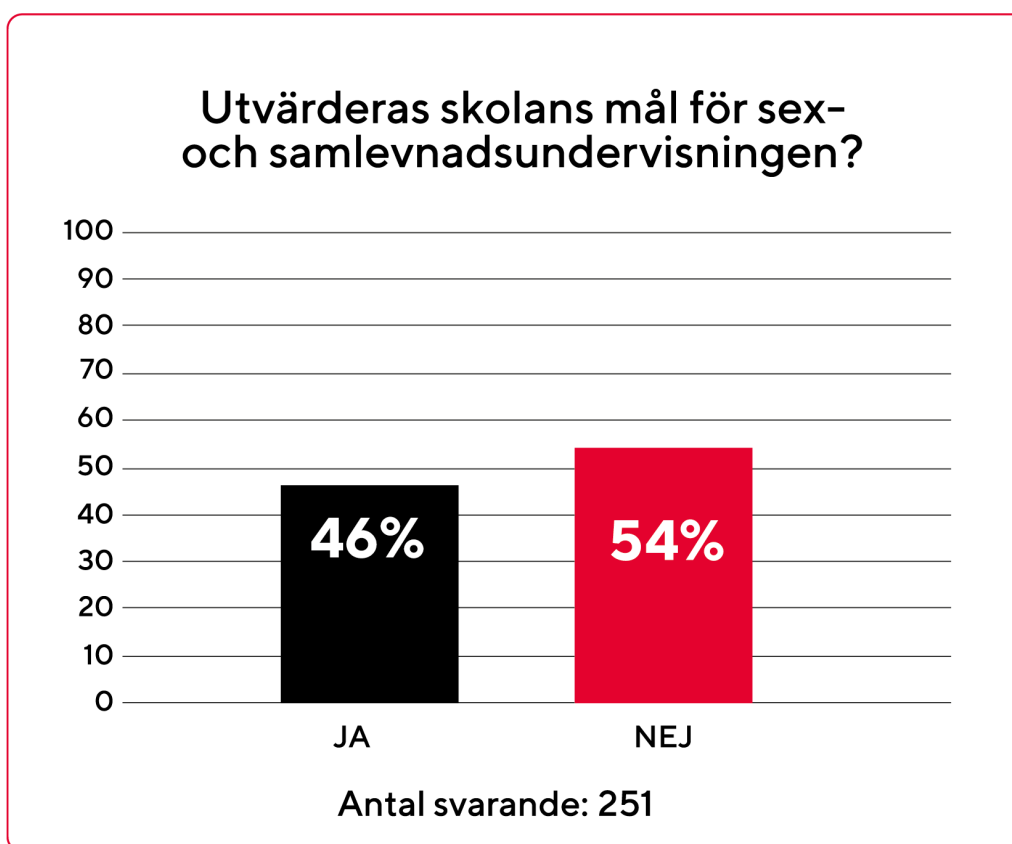

Antal svarande: 254

Undersökningen ger dock inte svar på hur skolan dokumenterar arbetet.

3. UTVÄRDERAS SKOLANS MÅL FÖR SEX- OCH SAMLEVNADSUNDERVISNINGEN?

Sammanlagt är det knappt hälften av skolorna som utvärderar målen för sex- och samlevnadsundervisningen, 46 procent av skolorna svarar att de gör det. Här är skillnaden mellan olika årskurser liten och vi kan inte se samma mönster som för tidigare frågor där man arbetar mer aktivt i de äldre årskurserna. En av fem sarskolor svarar att de utvärderar sina mål (även om ingen av dem uppgav att de hade satt upp mål).

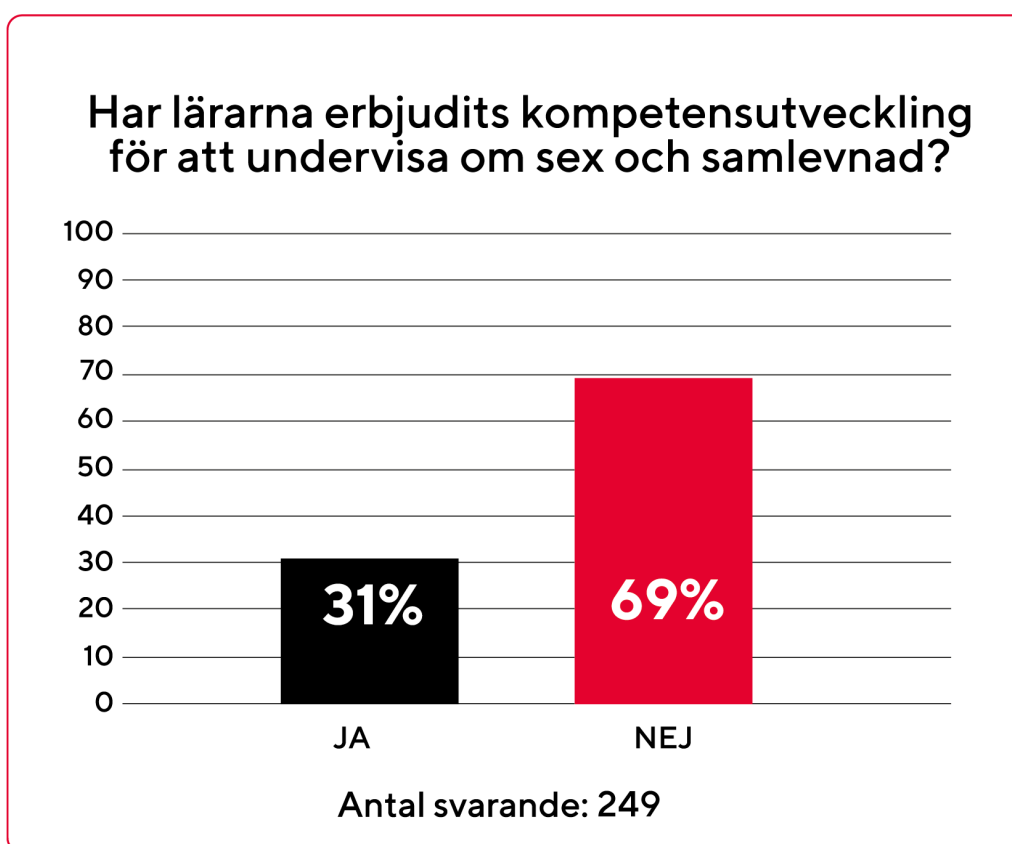

Att sätta mål och utvärdera dem är viktigt av flera skäl. Dels för att veta om undervisningen når upp till de mål man satt, dels för att kunna justera målen om det skulle behövas. Genom att sätta upp mål och kontinuerligt utvärdera dem kan man få syn på vilka hinder som finns för att uppnå målen. Det kan vara sådant som tidsbrist, kunskapsluckor hos lärarna, att man behöver kompetensutveckling eller organisatoriska hinder.

Den här frågan fanns inte med i Skolinspektionens granskning 2018.

4. HAR LÄRARNÄ ERBJUDITS KOMPETENSUTVECKLING FÖR ATT UNDERVISA OM SEX OCH SAMLEVNAÐ?

Knappt en tredjedel av skolorna, 31 procent, har erbjudit lärarna kompetensutveckling i att undervisa om sexualitet och relationer. Det innebär alltså att lärarna inte erbjudits kompetensutveckling på ungefär två tredjedelar av skolorna (69 procent). Det är ungefär samma resultat som i Skolinspektionens enkät, där uppgav 38 procent av skolorna att antingen alla eller enskilda lärare erbjudits kompetensutveckling.

På skolor där det finns ett högstadium har fler lärare fått kompetensutveckling. Där svarar 40 procent av skolorna att de erbjudit lärarna kompetensutveckling. På skolor med elever från förskoleklass till och med mellanstadiet är siffrorna lägre. I förskoleklass är det 26 procent som erbjudits kompetensutveckling, på lågstadiet 28 procent och på mellanstadiet 30 procent.

Skillnaden mellan 1-3 skolor med respektive utan åk 7-9 är dock påtaglig. Om det inte finns något högstadium på skolan erbjuds lågstadielärarna betydligt oftare kompetensutveckling. Där årskurs 7-9 inte finns har 81 procent av årskurs 1-3-skolorna erbjudit kompetensutveckling, medan det är 41 procent där också årskurs 7-9 finns.

Två av gymnasieskolorna svarade på denna fråga, en av dem svarade att lärarna erbjudits kompetensutveckling. Två av de fem särskolorna har erbjudit kompetensutveckling.

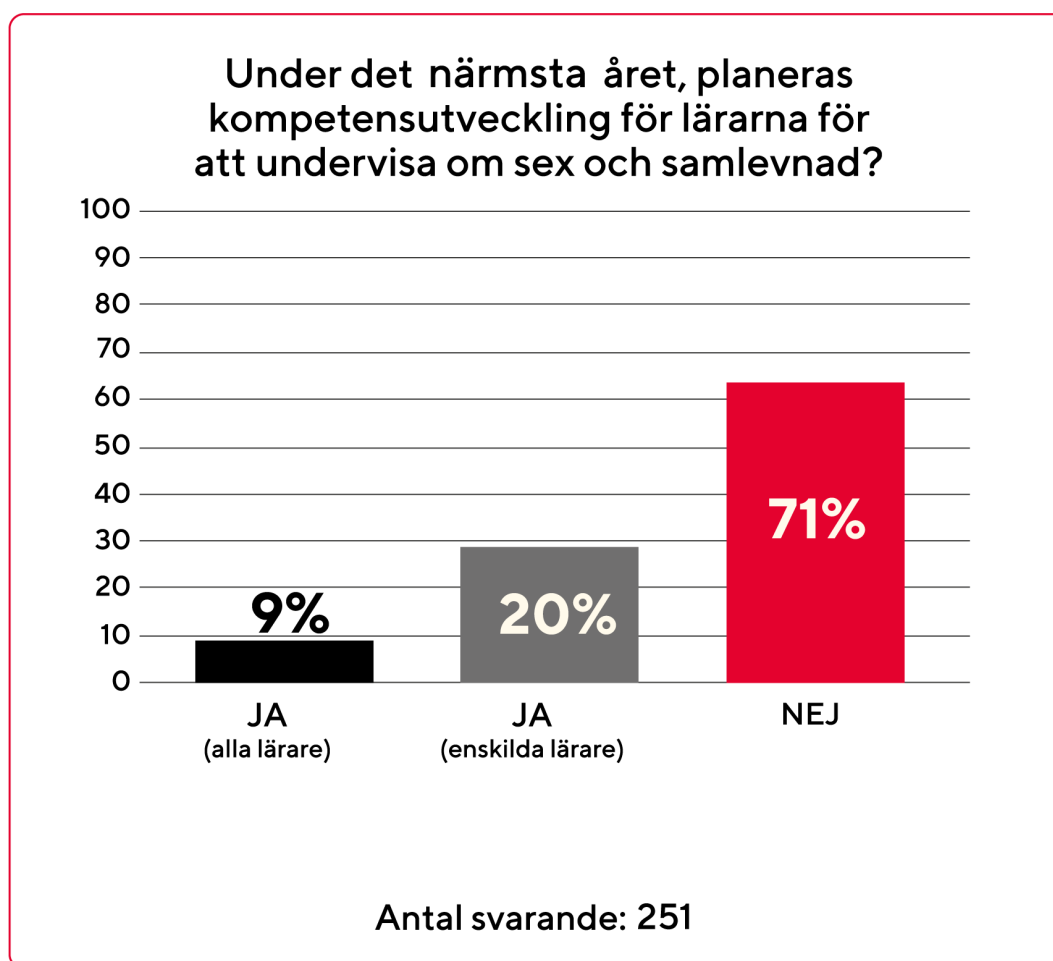
Lärarnas kompetens är A och O för en bra undervisning, och för att kunna hålla i bra sexualundervisning behöver denna kompetens hela tiden utvecklas.

Kompetens kan handla om faktakunskaper, men också om vilket sätt man undervisar på, alltså förhållningssätt och vilka metoder man använder i sin undervisning. Vissa faktakunskaper står sig väl över tid, till exempel vad som händer i puberteten. Andra saker är i ständig förändring. Men *hur* man pratar om olika saker förändras också. Det gäller till exempel just puberteten. Faktamässigt har inte så mycket förändrats, men idag pratar vi om puberteten utan att göra så stor skillnad mellan könen och undervisningen är mer transinkluderande. Förut var det vanligare att man pratade om killars respektive tjejers pubertet som två helt olika saker.

Om lärare inte får fortbildning och kompetensutveckling finns alltså en risk att undervisningen inte utvecklas i takt med tiden. Genom fortbildning får lärarna tillgång till såväl den senaste forskningen som de senaste metoderna för att bedriva en bra sexualundervisning.

5. UNDER DET NÄRMSTA ÅRET, PLANERAS KOMPETENSUTVECKLING FÖR LÄRARNA FÖR ATT UNDERVISA OM SEX OCH SAMLEVNAD?

Över två tredjedelar av skolorna planerar inte att erbjuda lärarna kompetensutveckling för att undervisa i sex och samlevnad inom det närmsta året.

20 procent av skolorna planerar att erbjuda kompetensutveckling till enskilda lärare och 9 procent till samtliga lärare.

En något större andel skolor med högre stadier planerar att erbjuda kompetensutveckling till lärarna. I skolor med högstadium är det en knapp tredjedel som planerar att erbjuda det till enskilda lärare och 7 procent till samtliga lärare.

På gymnasiet är det två av tre svarande skolor som planerar kompetensutveckling för samtliga lärare, den tredje har inga planer alls. Av fem särskolor har tre inga planer på

kompetensutveckling för lärarna, en skola planerar kompetensutveckling för samtliga lärare och en för enskilda lärare.

Om vi ser på denna och föregående fråga har närmare 40 procent av skolorna varken erbjudit kompetensutveckling för att undervisa i sex och samlevnad det senaste året eller planerar att göra det under det närmsta året.

I linje med resultatet på fråga fyra planerar lågstadieskolor utan högstadium betydligt oftare att samtliga lärare ska få kompetensutveckling, 78 procent mot 54 procent på skolor där högstadium finns. Om det finns ett högstadium på skolan är det vanligare att planerna bara omfattar enskilda lärare.

Det tycks som om omfattningen av lågstadiets kompetensutveckling/fortbildning påverkas negativt av att det finns ett högstadium på skolan. Varför det är så kan vi bara spekulera i. Ett skäl kan vara att behovet hos högstadielärarna är mer uppenbart. Det är en tid då eleverna utvecklas fort, när det gäller sexualitet och relationer. Debatten om unga och sexualitet rör oftare tonåringar. Då kanske resurserna på skolan också styrs dit.

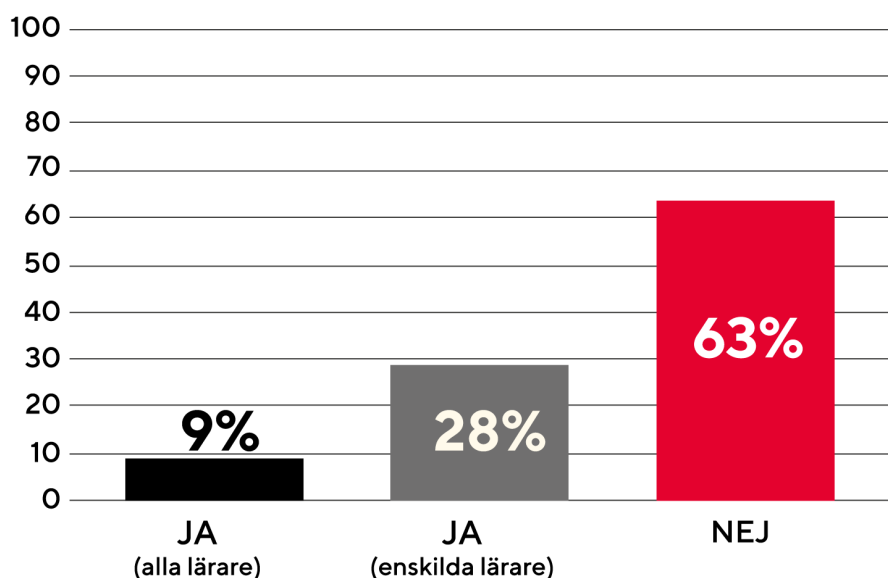
Undersökningen ger inte svar på vilka lärare det gäller eller vad kompetensutvecklingen innehåller.

Frågan om planerad kompetensutveckling ställs inte i Skolinspektionens enkät så vi vet inte hur denna siffra förändrats över tid.

6. HAR LÄRARNAS KOMPETENS FÖR ATT UNDERVISA OM SEX OCH SAMLEVNAD FÖLJTS UPP?

En majoritet av skolorna, 63 procent, har inte följt upp lärarnas kompetens för att undervisa om sex och samlevnad. 28 procent har följt upp kompetensen hos enskilda lärare och 9 procent har följt upp kompetensen hos alla lärare.

Har lärarnas kompetens för att undervisa om sex och samlevnad följts upp?

Antal svarande: 251

Det är fler än vad Skolinspektionens enkät visar, cirka en femtedel, vilket återigen antyder att det är de mer engagerade skolorna som svarat på denna enkät. Siffrorna gäller genomgående oavsett vilket stadium och vilken skolform vi studerar.

Det är rektorn som har det yttersta ansvaret för att alla elever på skolan får sexualundervisning av bra kvalitet, och att inte följa upp kompetensen hos lärarkåren riskerar att få negativa konsekvenser för undervisningens likvärdighet. Om man inte känner till vilka kunskaper lärarna på skolan har är det risk att inte alla elever får den undervisning de är berättigade till. Det är också viktigt för att veta vem eller vilka som behöver kompetensutveckling och vad de behöver få mer kunskap om.

Om rektor inte känner till vilken kompetens som finns på skolan, kan man tänka sig att det framför allt är enskilda lärares initiativ och önskemål som styr vilken fortbildning lärarna får, istället för att se vilka behov som faktiskt finns på skolan som helhet.

Tankar om resultaten

Precis som i Skolinspektionens rapport om sex- och samlevnadsundervisningen från 2018 kan vi se att få skolor sätter upp mål eller dokumenterar sitt arbete. Lärarna tycks även få ganska lite fortbildning, och rektorerna vet inte vilken kompetens som finns på skolan. Det gör att undervisningen riskerar att bli ojämn och godtycklig vilket kan leda till att alla elever inte får den undervisning och de kunskaper de har rätt till.

Viktigt med mål

De skolor som har satt upp mål har i betydligt större utsträckning än andra svarat ja på fler av frågorna i vår enkät. Att sätta upp mål för undervisningen verkar alltså bidra till att också det övriga arbetet sker mer systematiskt. En slutsats är att skolornas systematiska kvalitetsarbete även behöver inkludera undervisningen i sexualitet och relationer. Enligt skolinspektionens rapport är just det systematiska arbetet en framgångsfaktor.

I den svenska skolan ingår undervisningen om sexualitet och relationer i de flesta ämnen, dock i olika utsträckning. Det är det som brukar kallas att det är ämnesintegrerat, det vill säga att man inkluderar sexualundervisningen i till exempel samhällskunskap eller idrott och hälsa. Om inte lärarna eller arbetslaget samarbetar och planerar tillsammans finns det en risk att sådana ämnesintegrerade kunskapsområden faller mellan stolarna. Man vet inte riktigt vad som görs i respektive ämne och i vilken utsträckning. Därför är det viktigt att lärarna stämmer av med varandra och formulerar mål och innehåll tillsammans, så att man är säker på att olika frågor täcks in och att eleverna på skolan får ungefär samma kunskaper.

Man brukar också kalla sexualundervisning för ett ämnesövergripande kunskapsområde, eftersom det är tvärvetenskapligt och ska ge en allsidig bild av sexualitet och relationer. Ett ämnesövergripande arbete, enligt Skolverket, är när arbetslaget/lärarna gör ett gemensamt ämnesövergripande projekt. Då väljer man ett tema som man arbetar med i flera ämnen utifrån olika perspektiv, till exempel sexuella rättigheter, genus eller hiv.

Vår undersökning är kvantitativ, men självklart är det inte bara viktigt att sätta upp mål och att dokumentera arbetet. Det är också viktigt vilka mål det är man sätter upp och hur man dokumenterar, något som vore intressant att studera närmare. Mål kan i sämsta fall vara kontraproduktiva i förhållande till det man vill uppnå, eller i sig spegla samhällsnormer som skolan har i uppdrag att motverka. Vi skulle också behöva veta mer på vilket sätt eleverna är delaktiga i undervisningen.

Rektors ansvar

I läroplanen står det tydligt att det är rektorn som är ytterst ansvarig för sexualundervisningen. Det betyder inte att rektorn ska lägga sig i själva undervisningen, men att hen har ansvar för de organisatoriska förutsättningarna, som budget, kompetens och

fortbildning, planering och uppföljning - och framför allt har ansvar för att alla elever på skolan får tillgång till bra sexualundervisning. Från höstterminen 2022 kommer ansvaret att bli ännu tydligare. Då understryks bland annat att det är rektors ansvar att se till att undervisningen verkligen sker återkommande och inte bara vid enstaka tillfällen.

Huvudmännens ansvar för allas rätt till sexualundervisning

Även om sexualundervisning ges, har vi sedan tidigare sett att skolorna inte alltid har förutsättningar för att bedriva en bra sexualundervisning för alla elever. Det kan vara svårt för enskilda skolor att hänga med i utvecklingen och att hålla sig uppdaterade om kunskapsläget. Sexualundervisning är trots allt bara ett område av många som skolan och lärarna ska arbeta med. Detsamma gäller rektor och andra i skolledningen. Det är begripligt att det är svårt att räkna till. Alla elever har emellertid rätt till lika bra undervisning oavsett var de bor och vilken skola de går på. Ansvaret för det åligger huvudmännen (det vill säga kommunerna, eller styrelsen för friskolan, om det rör sig om en friskola). Rektorerna har bara ansvar för sin egen skola. Därför menar RFSU att huvudmännen behöver ta ett större ansvar för att stödja skolorna. Ett sätt att göra det på skulle kunna vara att tillsätta en samordnare med ansvar för att stötta skolorna att utveckla sitt arbete. Samordnaren skulle till exempel kunna bistå skolorna med att anordna fortbildningar, följa upp kompetensbehov eller ta fram utvärderingsinstrument.

Fortbildning och kompetensutveckling

Idag verkar lärarnas möjlighet till fortbildning vara begränsad. Det erbjuds visserligen en hel del föreläsningar och seminarier av såväl organisationer som myndigheter som rör sexualundervisning. Då och då görs också särskilda satsningar, till exempel Öppna skolan om hbtq-frågor som Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor, MUCF, genomfört på uppdrag av regeringen. Regeringens så kallade metoopenkar 2019 är ett annat exempel. Sådana insatser behövs för att uppmärksamma ett specifikt behov och när man snabbt behöver öka medvetenheten och kompetensen på ett område. Men det behövs också långsiktiga, reguljära insatser som tar ett helhetsgrepp om hur man kan bedriva bra sexualundervisning, oberoende av dagsaktuella frågor. När fler lärare känner sig trygga i att undervisa i sexualitet och relationer kommer behovet av särskilda satsningar att minska, och de särskilda satsningar som ändå behöver göras emellanåt kommer att få större hållbarhet och snabbare genomslag, eftersom det är lättare för lärarna att integrera ny kunskap i sitt arbete när de redan har en stabil grund att stå på.

Kompetensutveckling kan se ut på flera olika sätt och behöver inte betyda att gå på en föreläsning, kurs eller att delta i ett seminarium. Kompetensutveckling kan också vara kollegialt lärande. Till exempel att lärare på skolan utbyter erfarenheter med varandra eller med andra skolor och ser hur de jobbar. Det kan också vara att tillsammans fördjupa sig i en fråga eller ett tema, en fackbok eller rapport, eller att tillsammans se över vilka läromedel man använder i undervisningen och vad de innehåller eller

inte innehåller. Oavsett vad man gör är det kollegiala lärandet ett strukturerat sätt att tillägna sig kunskaper och färdigheter, för att utveckla sin och skolans undervisning i förhållande till målen. En annan sorts kompetensutveckling kan vara att diskutera filmer eller skönlitteratur tillsammans, i en mer lös gruppssammansättning eller i en studiecirkel.

Lägre årskurser på undantag

Enkäten visar att det verkar som om lärare som arbetar med yngre barn får mindre fortbildning än andra lärare, särskilt om det också finns ett högstadium på skolan. Man kan bara spekulera i varför det är så, men kanske är behovet av att jobba med frågor som rör sexualitet och relationer mer uppenbart eller synligt hos de äldre eleverna. Den debatt som förs om sexualitet och sexualundervisning berör också oftast just de äldre eleverna, vilket kan tänkas påverka vilka som får fortbildning.

Särskolorna

I vår enkät ingår bara fem särskolor, så det går inte att dra några direkta slutsatser enbart utifrån denna enkät. Vi vill alltså betona att de finns med i redovisningen för att synliggöra tendenser, inte för att visa på exakta resultat. Vi menar att det är viktigt att uppmärksamma särskolorna och de behov som finns där. I studien En tom arena av Jack Lukkerz anser sig personalen på gymnasiesärskolorna sakna utbildning, vilket visar på vikten av utbildnings- och stödinsatser avseende sex- och samlevnadsundervisningen. Myndigheten för delaktighet har i en rapport om mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning (2017) påpekat att sex- och samlevnadsundervisningen behöver stärkas i gymnasiesärskolan. Vi kan också konstatera att ingen av de fem särskolorna i vår undersökning hade satt upp mål för sin undervisning. Motsvarande siffra för samtliga skolor i undersökningen är 48 procent.

RFSU vill att:

- ▶ Skolornas systematiska arbete med sexualitet och relationer ska utvecklas.
- ▶ Skolverket får i uppdrag att följa utvecklingen och stötta skolorna i att bedriva en kunskapsbaserad undervisning, till exempel genom att göra kvalitetsuppföljningar och sprida forskning om kunskapsområdet. Skolverket har bland annat gett ut stödmaterial och utvecklat en webbkurs. Detta är ett arbete som behöver fortsätta och uppdateras kontinuerligt.
- ▶ Lärarna ska få kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling inom kunskapsområdet.
- ▶ Kunskap om barns och ungas sexualitet och undervisning om sexualitet och relationer ska ingå som en självklar del i de kommande professionsprogrammen*.

- ▶ Huvudmän och friskolor tar ett större ansvar, till exempel genom att inrätta samordnare som kan följa upp undervisningen och identifiera eventuella systematiska brister/hinder i undervisningen.
- ▶ Det inrättas ett didaktiskt centrum för sexualundervisning med uppgift att utveckla skolans sexualundervisning på nationell nivå. Till exempel genom att ge fortbildningar och att sprida aktuell didaktisk forskning till dem som jobbar i skolan, för att undervisningen ska bygga på beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund. Redan idag finns didaktiska centrum i ett flertal andra ämnen vid olika universitet, exempelvis i naturvetenskap och teknik och i samhällsvetenskapliga ämnena.

*Det finns förslag om att inrätta nationella professionsprogram för lärare och rektorer. Syftet är att främja och säkra tillgången till lärares kompetensutveckling men också skolutveckling. Det ingick även i januariöverenskommelsen 2019 mellan S, Mp, L och C. Skolverket har fått i uppgift att göra förberedande insatser under 2021-22 med avsikt att programmen ska börja genomföras 2023. Än så länge finns dock inga beslut om professionsprogrammets utformning och innehåll.